

Hõhva-
**EESTI
 PÄEVA-
 LEHT**
ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 11. juunil 1975
 Nr. 43 (4033)

17. aastakäik

Rootsi sõjalaevad JA SUURSAADIK käisid Tallinnas

Möödunud aasta juunis käisid N. Liidu sõjalaevad külas Göteborgis. mai lõpul sel aastal oli aeg vastukülastuseks ja see suunati okupeeritud Eesti pealinna Tallinna, et rõhutada Rootsi tunnustust anneksioonile, mis anti juba sõja ajal. Samal ajal oli see ka esimeseks lääne laevastikukülastuseks Balti anastatud riikidesse, millised pärast okupeerimist on olnud hermeetiliselt suletud pikka aega. Koos laevastiku saabumisega tuli Tallinna ka Rootsi Moskva-suursaadik Brynolf Eng. kes võeti vastu ülemnõukogu presiidumi esimehe Arnold vaderi ja "välisministri" Greeni poolt. Rootsi ajakirjandus ei ole külastusest midagi märkinud.

Tagasihoidlike ridadega märkisid ka Tallinna siselehed laevastiku tulekut ja äraminekut, seda suuremat publitsiteeti andis ajale välismaal asuvalle maapagula- sile määratud propagandaleht "Kodumaa", millele Rootsi suursaadik oli koguni inter-

vjuu annud, kus ta lootust avaldab, et suhted praeguse rezhimiga süvenevad.

Rannakaitseflotiil kont- radmiral Kierkegaardi juh- timisel koosnes vähematest sõjalaevadest. Nagu kirjel- dusist selgub, heiskasid rootsi

laevad N. Liidu lipu kõrval ka Eesti okupatsioonilipu.

Laevad olid miiniristlejad "Halland", "Östergötland" ja "Gästrikland". Admiral tege visiidi rezhimi välisministri- le ja asetas pärja "Tallinna va-

Järg lk. 7

Keres suri Soomes

Helsingis suri ootamatult meie rahvusvahelise kuulsu- sega malemeister Paul Keres, sündinud 7. jaanuaril 1916 Narvas.

Paul Keres oli tagasiteel koju Kanadast, kus ta võitis osa ühest rahvusvahelisest maleturniirist.

Kerese rahvusvaheline ma- lekarriäär algas 1938 mil ta Hollandis peetud Avro-turniir- ril võitis kogu tolleaegset maailmaeliti.

Paul Keres

Järg lk. 7

Kissinger ei ole vastanud Derwinskile

NEW YORK (VES) - USA esindajatekoja rahvasaadik Ed- ward Derwinski, Balti aktsiooni algataja kongressil, saatis Eesti Rahvuskomiteele Ühendriikides teadmiseks koopia oma järjekordsest kirjast välisministri Kissingerile, millest selgub, et viimane ei ole senini vastanud Derwinski poolt 1. mail saadetud kirjale, milles rahvasaadik palus välisministrit avaldada oma seisukohta Balti riikide anastamise mitтетunnustamise küsimuses.

Derwinski palub uues kirjas kiirendatud vastust välismini- strilt, kuna huvi küsimuse vastu on laienenud, teiselt poolt aga on New York Times avaldanud informatsiooni

USA peakonsuli seletustest Leningradis, et tema on nüüd "nagu suursaadik kolmes Balti vabariigis".

Peakonsul Joseph Neuber ütleb New York Timesile, et

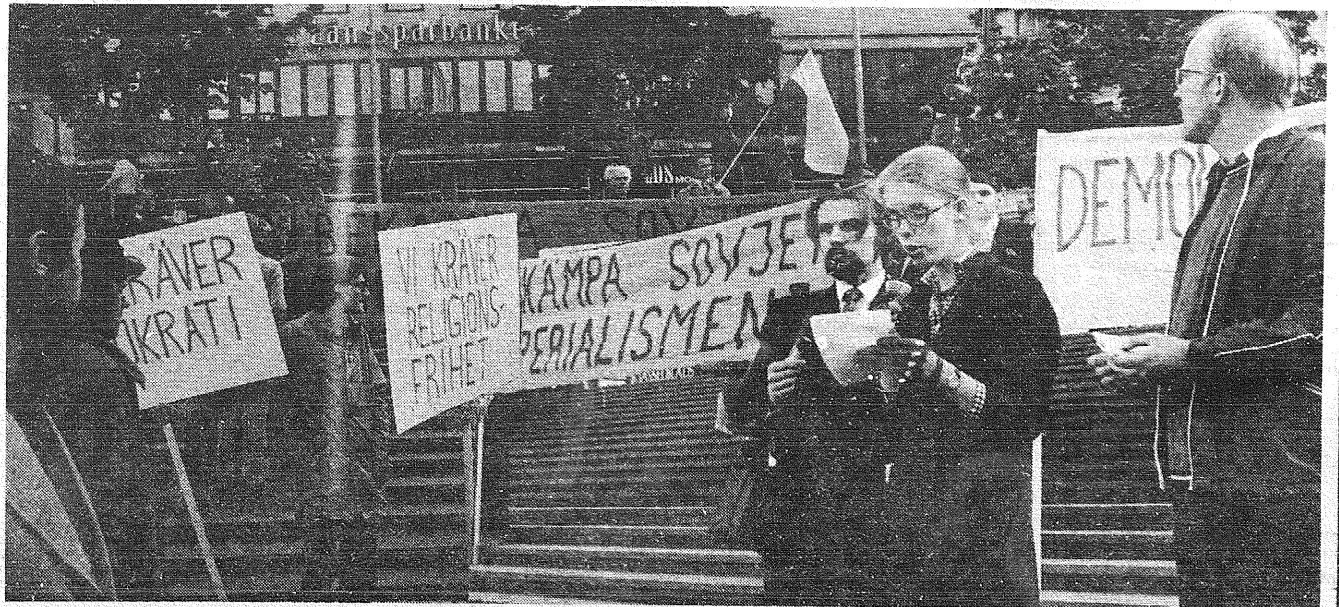

Välisminister Kissinger

Tallinn, Riia ja Vilnius kuu- luvad nüüd tema konsulaar-

Järg lk. 7

Poolakad nõudsid demokraatiat

Demonstrandid Sergel-torgetil meenutamas, et Palme küllaltne ei kuulu demokraatide kilda (EPL-foto Lepper)

Seoses Poola kommunistli- ku diktaatori Giereki küla- stusega Stockholmis toimus rida vastudemonstratsioone, kus nõuti vabadust ja demok-

raatlat ning Sovejliimperia- lismi likvideerimist. Va- stuaktsiooniks olid ühinenud SMOG, Nõukogude vangide solidariteedikomitee, Folk-

partieti noorteliit ning poola, balti j.t. eksilrahvuste orga- nisatsioonid. Aktsioonikomi- tee esimeheks oli poolakas Ludomir Garcynski ja sekre-

täriks eestlasest folkpartieti noortetegelane Ülo Ignats.

- Näeme meeleldi kontakte poola ja rootsi rahvaste vahel, aga see kontakt peab toimu-

ma mõlema rahva valitud esindajate, mitte aga Poola rühjade kaudu, kes sila tule- vad kommunistlikule propa- gandaofensiivile".

EPL

Kolmapäeval, 11. juunil 1975

VISIIDID

Mulje, et Euroopa julgeolekukonverentsil lääneriigid on järele andmas N. Liidu taotlustele Balti anastuste tunnustamiseks, tugevõbe, kui lähemalt jälgida neid rohked ametlikke külastusi, mis läänest viimasel ajal on suundunud Tallinna.

Austraalia suursaadik seoses oma maa tunnustuse andmisega ikestusele, oli üks esimesi, järgnenud on prantslased, ameeriklased, läänesakslased (liidupaeva delegatsioon viibis Eestis sotsiaaldemokraatliku erakonna parlamendifraktsiooni esimehe Rudolf Metzgeri juhtimisel) ja nüüd ka rootslased, kes küll oma tunnustuse andsid juba koos Hitleriga aastal 1941.

Seda esolemist rõhutasid rootslased laevastikukülastusega Tallinna sadamasse, kuhu pärast sõja välismaade sõjalaeva pole sattunud, õigemini pole sisse lastud.

Vormiliselt pidi see olema vastukülastäiguks vene sõjalaevade Göteborgi-külastusele moodunud aasta juunis, ilmselt olid aga vastuvõtjad Kremli valitud külastuspaigaks just Tallinna, et kogu maailmale rõhutada Eestit, Läti ja Leedu kuulmist N. Liitu. Ilmselt mõistes külastuse erisolemu, oli rootsi poolel korraldatud samal ajal Tallinna ka Rootsi Moskva-suursaadiku Brynolf Engi ametlik viisit koos Leningradi peakonsuli Hans Andéniga, keda võtsid vastu okupatsiooni marionettjuhid.

Kõrgpunktiks oli flotiili üema, kontraadmiraal Klerkegaardi pärjapanek vallutajate poole püstitatud "Tallinna vabastajate monumentile", milline tegekkult kujunes pärjaks vägistatud ja hävitatud eesti rahva iseseisvusele. Sellele iseseisvusele, mida eesti rahva küla-lisina aastaid tagasi olid tunnistajaks kuningas Gustav V, tema kroonprints ja hilisem kuningas Gustav VI Adolf ja viimase poeg prints Gustav Adolf.

Arusaadavalt ei mindud seekord enam otsima Narva juurest Göta Lövi ja Tartust Ülikooli asutaja Gustaf II Adolphi mälestusmärke, mis on kõrvaldatud.

Iseloomustav on sellele külastusele, et küla-lisi ei intervjueritud siseajalehted, kus külastust märgiti vaid lühikesel mõnerealistele telegrammisõnumitega, vaid paguluses viibiva eestlasikonna poole pöörduv "Kodumaa" ja seda ees-

märgiga propagandaliseks braveerimiseks. Kui rootsi suursaadik oma spetsiaalintervjuus propagandalehele avaldas lootust, et "selle visidi puhul rootsi ajakirjanduses ilmuvad kirjutised leiavad suurt vastukaja ja laiendavad teadmisi teie maast", siis nähtavasti teadmatusest, et külastusele ei pöora erilist tähelepanu ei vastuvõtjate korraline ajakirjandus ega ka kodurootsi vaba ajakirjandus, milline ilmselt häbelikult valkis sellest pärjapanekust eesti rahva vabaduseootustele.

Suursaadik, kes peegeldab valitsuse mõtteid, tegi selles intervjuus propagandalehes väljendusi, mis selgitavad Rootsi poliitilist hoiakut okupeeritud Balti naabrite vastu: "Võib ainult soovida, et suhted Nõukogude Eestiga võtaksid hoogu juurde... Minu isiklik kütskäik Tallinna, need andmed ja muljed, mis ma sain Tallinnast ja mis ma oma valitsusele edasi annan, aitavad kindlasti kaasa meie kultuuriliste ja majanduslaste sidemetega arendamisele ja tugevdamisele... Loodan, et võime peatselt jälle kohtuda Tallinnas". Suursaadik arvas, et Läänemeri liidab Rootsi ja N. Liitu, mitte ei lahuta. Jah, ühendab läänelised demokraatid ida diktatuuriga: kui tugevast?

Rootsi valitsus on viimastel aastatel energiliselt mänginud maailma südamedunniustuse USA, mille tõttu on näit. suhted USA-ga märksa jahenenud, teiselt poolt aga just ühekülgvõtte tõttu soojenenud idadiktatuuri suunas. Ka see on suhted soodustav, kui oma ajalooliselt naaberrihavad külma kalkuleerimisega unustatakse ja nende õigused ohverdatakse — selles suunas ei ole kasulik arendada jutte vabadusest ja käia südamedunniustuse järele.

Ja lõpuks: külastus tõstab järjekordselt üles baltlaste toepitkodokonduse siin Rootsis. Kui näit. sellistes ühendustes satub rootsi külastusüksusisse mõni eesti, läti või leedu päritoluga ajateenija, siis distsiplini-le järgneme võib talle tekitada mitte ainult raskeid süüme-probleeme, vaid ka puhtreaal-seid ohte, kuna külastatava maa okupant neil omakorda võib nõuda "kohuste täitmist".

Rootsi Balti poliitika läheb ilmselt 146 baltlase väljaand-misega võetud radu.

KLA

Laulab ühendatud meeskoor Norrköpingi laulupäeval. Juhatab Lembit Leetmaa. (Foto Trummer).

Rahvusvahelise mainega eesti teadlane F. Oinas

Raamatuaasta puhul püüa heites meile raamatukirjutajate ja kultuuriloojate ei tuleks piirduda ainult liukirjanduse produtsseerijatega. Leidub ka teadusliku kirjanduse alal intensiivselt loovaid autoreid, kes viimasel 30 aasta kestel on teinud aukartust äratavat tööd, ilma et nende tegevus samal määral oleks tuttavaks saanud laiemale üldsusele. Ohte sellist meenutab äsja ilmunud folkloristide ja etnoloogide bibliograafia; selle lehelõppedel kirjutab oma toodangu kohta hulga peoolest esimeste hulgas esile Felix Oinas, fidianna ülikooli professor Bloomingtonis, Ameerikas. Bibliograafias kelame temalt 34 tööd folkloori alalt.

Kuid vähe sellest. Oinas on mitmekülgne loov inimene — ta on andnud samavõrra töid, nende hulgas hulga mahukaid kõtted, keeleteaduse ja kirjandusteaduse alalt, eesti keele õpikute koostajana, võõrkeelse liukirjanduse eesti keelde tõlkijana. Kõige selle juures on ta enamiku oma ajast pidanud tarvitama katsetööd, töötama ülikooli õppejõuna.

Stokholmis on prof. Oinast korvudalt nähtud: ühenduses tema sagedaste uurimisreisidega Euroopas on ta siin pidanud mõne ettekande oma erialalt ja siderselt ümardanud kolleegidega. Helsingi raamatukogudes ja arhiivides on ta peagu igasvinea küllaline, juba seegi asjaolu näitab, kus peitub tema huvialade raskuspunkt ja kus leiduvad tema materjalide peamised allikad. Eesti ja soome rahvaluule kokkupuudet slaavi pärimustega on viimasel ajal olnud tema tähtsaimaks uurimisalaks. Neis küsimustes on ta avaldanud oma kõige kohakohamad töid.

Felix Oinas oli tuntud uurija juba Eesti iseseisvussaja viimasel aastal. Sündinud 1911, lõpetas ta Tartu ülikooli 1937 magistrikraadiga. Kaks järgnevat aastat oli ta Lektoria Budapesti ülikoolis (1938–40), kuna ta juba aasta varem selles ülikoolis oli õppinud soome-ugri keelt. Tubli ungari keele ja kirjanduse tundjana avaldas ta tol ajal monograafia hõlmuraha suurest poeedit Sandor Petöfist. Ka eesti vanema kirjanduse vastu tundis ta huvi ning avaldas põhjalikkuse ja usudeste andmete poolest silmatorkavaid artikleid ajakirjas "Eesti Kirjandus".

Kirjandusteadlastele hädavajalike keelte õppimist pidas Oinas tähtsaks ka pärast ülikoolikursuse lõpetamist ning täiendandis keeleloengute kuulamisega. Käesolevate riidade kirjutajal oli sõjaajastel aastatel meeldiv võimalus temaga kokku puutuda prantsuse ja rootsi keele harjutustundides. Viimaste asjas, hoolimata prof.

Suitsu ja mitmete teiste vastupidisest hinnangust, asus Oinas lõpuks kõhklevale seisukohale ja tähendas: Tühi ajavile! Tema pagulaste viiski varsti Saksamaa kaudu Ameerikasse, rootsi keele kursuse katkestamist ei tarvitsetud tal vist kahtseda.

Seda visamalt on prof. Oinas püsinud soome-ugri keelte juures. Soome kultuuri vahendamisel ing-

Prof. Felix Oinas

lisekeelsele rahvaste teadvusele on ta niil agarasti tegev olnud, et Soome valitsus talle 1968, riigi 50-ndal aastapäeval, andis teenetemedali. Ungari kirjanduse tõlkimise on jäanud Oinasale vabaajarahrustuseks tänaseini. Mõne aasta eest ilmus temalt Lajos Zilahy romaan "Kaks vaangi" (1968, üle 300 lk.), siis Josef Nyirö romaan "Mägede mees" (1970, üle 200 lk.)

Eesti keelsele rahvaste teadvusele on ta niil agarasti tegev olnud, et Soome valitsus talle 1968, riigi 50-ndal aastapäeval, andis teenetemedali. Ungari kirjanduse tõlkimise on jäanud Oinasale vabaajarahrustuseks tänaseini. Mõne aasta eest ilmus temalt Lajos Zilahy romaan "Kaks vaangi" (1968, üle 300 lk.), siis Josef Nyirö romaan "Mägede mees" (1970, üle 200 lk.)

Teavateid Felix Oinase elukäigust ja tegevusest võib leida mitmes arvetekestes nagu "Contemporary Authors", "International Scholars Directory", "Creative and Successful Personalities of the World" j.m.

Kui sõja ja rahutuste aegadel tihthulgu võib näha ka vähem kiidunimesed tõusevad haljale oksale kavaluse ja trikkide varal (Hugo Raudsepp ütles: algkooli lõpetajad hakkavad ülikoolis professoriks!), siis võime seda suurema uhkusega esle tuua, et meil — üle kogu maailma laialipaisatud eestlastel — leidub vaimutunnet, kes ausa tööga ja visa energiaga võidavad takistused ja jõuavad rahvusvaheliselt tunnustatud ellidid hulk. Felix Oinas on üks nendest.

Herbert Salu

EESTI PÄEVALEHT

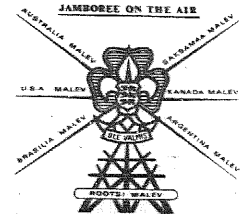
Eestiska Dagbladet

Peatoimetaja Juhana Koida
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi MoorToimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostigiro nr. 15 67 76-0
Kulutasarvete postigiro 60 59 00-0
Eesti Päevaleht Förlags AB,
StockholmTellimishinnad:
Aasta ..... kr. 157:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 68:—
Kuu ..... kr. 18:—Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kuriers
Tryckeri AB Eskilstuna 1975

RAADIOSAATJA

"OLE VALMIS!"

JAMBOREE ON THE AIR

SKØGR

Solzhenitsõn Torontos Tervitusi eestlastele

TORONTO (ME) — Kirjanik A. Solzhenitsõn viibis äsja Torontos. Enne seda oli ta Montrealis, kus temaga kohtus jumalateenistusel preester Ervart, kelle kaudu kirjanik saatis tervitusi eestlastele. Oma kohtumisest Solzhenitsõniga jutustas Ervart "Meie Elule" järgmist:

— Sel aastal olid Oigeusu Kiriku Ülestõusmispühad hilja. Teenisin kaasa Montrealis Peetri Pauli ki-

rikus pühade laupäeva-õisel jumalateenistusel. Enne teenistuse algust tuli altaris kõrvalluksest lihtsalt, kuid korralikult riietatud pikkade juukste ja habemega mees. Pliiskop juhatas ta altaris kõrvallisse kohta, kus olid tool ja laud. Tundsin kohe ära, et too mees on kirjanik Solzhenitsõn. Ta istus toolile, avas suure palveraamatu, hoidis käes põlevat küünal ja palvetas vaikset. Üks noor preester viis mind tema juure ja tutvustas mind, et olen eesti preester. Kirjanik tõusis püsti, naeratas, sirutas mulle käe, suudles mind ja rääkis: "Ma olen kohanud palju eestlasi ja töötanud nendega koos."

Teenistus kulges edasi. Kirik oli rahvast täis ja soojaks läinud. Solzhenitsõn oli oma kuue seljast võtnud ja püsti tõusnud. Küünal oli käes kustunud, ta vaatas ülespoole ja palvetas. Ta nagu rääkis Kõrgema Voimuga. Mulle jäi mulje, et ta on sügav-usklik. Teenistuskäigu tervitavad inimesed teineteist:

"Kristus on surmuis üles tõusnud" ja suudlevad. Tegime sama ka Solzhenitsõniga. Enne teenistuse lõppu oli ta istunud toolile. Käes hoidis ta väikest märkmikku ja kirjutas sinna vahel midagi. Ja mõttes jälle.

Kirjanik ei pannud muud midagi tähele. Mulle jäi mulje, et ta on midagi rasket üle elanud, mida ta ei suuda unustada.

Kirikust lahkudes ja temaga jumalaga jättes mainisin: "Mul on teie kirjutatud raamatuid ja ma loen neid. Kõik eestlased loevad teie raamatuid." Solzhenitsõn oli heameel ja ta vastas minule:

Tervitage minu poolt kõiki eestlasi!"

Solzhenitsõn nägi hea välja ja näis olevat parima tervise juures.

V. Metsamärti mälestades

Eestist saabus äsja leinasõnum vabariigiaegse eesti keele õpetaja Voldemar Metsamärdi surmast. Ta suri 23. aprillil 74 aasta vanuses oma sünnilinnas Viljandis.

Voldemar Metsamärt oli tunnustatud ja tunnutatumaid omaaegseid eesti keele õpetajaid. Ta oli 1930-ndal aastal keeleõpetajaks ms. Treffneri gümnaasiumis Tartus, oli oli väga lugupeetud kui tubli töömehes ja suurepärase pedagoogi oma kolleegide ja õpilaste ringis. Nõukogude kooli ilmest ei osanud tema võimeid ja teeneid hinnata — ta pensioneeriti aegsasti 30-rubalise kuupensiooni ja tegeles enda elatamiseks tõlketöödega. Oma keeleteoreetilisi huvitsid, mis temal olid tugevad juba üliõpilaspõlves Tartus, kus ta viibis elaval osa Akad. Emakeele Seltsi tööst, ta neis olukordades ei saanud oma ürgsesti vaimuse tõttu rakendada.

Fuuhaku ta nüüd rahus oma kodulinnas Viljandi vaikesel kaunistul. Teda leinavad paljud kunagised õpilased ja kolleegid nii paguluses kui ka kodumaal.

KOLLEEG

Kontsert-jumalateenistus oli väärrikas lõpp-akord Norrköpingi Laulupäevale

Norrköpingi III Laulupäeva lõpetamine toimus väärrikalt pühapäeval, 1. juunil Matteuse kirikus. Selle ürituse korraldajatele tuleb südamest tänu avaldada, lootes, et ka meie tulevaste laulupidudel ja laulupäevadel seda traditsiooni jätkatakse. Kui arvastada asjaoluga, et suur hulk väliskülasil lahkus Norrköpingist eelmise päeva õhtul, siis üllatas üle 200-pealine kogudus, vaimulikus osas teenisid peapiiskop Konrad Veem, praost Richard Koolmeister, õpetajad Karl Kool, Eduard Kägi ja August Raidur.

Jumalateenistuse avas ühendatud segakoor Harry Truust juhatusel, kandes ette Johannes Hiobi "Ole ustav surmani". Ühendatud segakoor koosnes Stockholmist ja Göteborgi naiskooridest, Göteborgi Eesti Meeskoorist ja Norrköpingi EELK Segakoorigest. Hiobi helind sobis jumalateenistuse alguseks ja on imestamapanev, et kuidas meie koorijuhid ühikese üldprooviga suudavad üldsegakoori koos hoida.

Pärast avakoraali kõlas Hjalmar Backmani "Pühapäeva hommikul" Göteborgi Eesti Naiskoorigil. Koorijuhit Truust tõi välja oma väikestel kooril selle õrnust ja särkevuse, mida helind nõuab.

Allakirjutanu ei ole varem kuulnud selle esitamist naiskoorigil, küll aga on helind tihti kavas segakooril repertuaaris. Nüüd jäi mulje, et naiskoorigil sobib see paremini, võibolla ka sellepärast, et koor oskas seda pühalikku õrnust mida helind nõuab, välja tuua. Eriti tuleks välja tõsta altide mahedust. Göteborgi Eesti Meeskoor Eero Tarjuse juhatusel kandis ette Kon-

stantin Törnpuu "Püha". Laul sobib paremini segakoorile, osaliselt tingitud ka sellest, et meeste häälled olid eelmise päeva esinemisest väsinud.

On kahju, et alati ei ole võimalik korraldada nii, et kirikukontsert toimuks enne laulupäevade peakontserti. Nimelt nõuab kiriku akustika väljapuhunud häält.

Õpetaja August Raiduri jutuse teemaks oli valitud laulu ja muusika tähtsus meie igapäevases elus. On väga meeldiv ja teretulnud, et eesti õpetajad oskavad ja tahavad laulupäevade üritustel, s.t. sellega ühenduseolevatel jumalateenistustel pöörduda päeva põhitema, laulu juurde.

Norrköpingi EELK Segakoor esitas Säbelmanni "Palve". Siinjuures tuleb tänu avaldada koorijuhile, Johannes Arole, kes ju tegelikult on meie ainsa püsiva segakoori dirigent ja soovime, et ta veel kaua suudab seda koori koos hoida.

Stockholmi Eesti Naiskoorigil esitas Adalbert Virkhausi "Ma tõstan silmad üles". Solistina toimus Astra Randviir, viiulil saatis Sanda Umblla ja orelil saatis Herbert Piirimets.

Stockholmi naiskoori peres laulavad mitmed meie kontsertide solistid, Astra Randviir tõendas, et olene saanud juurde uue solisti, kes sel esinemisel jättis paljudele kuulajatele soovil, et seda häälematerjali tuleks rohkem ära kasutada.

Stockholmi Eesti Naiskoorigil on oma juhi Hilma Nerap-Mossini taktikepi all edusamees telnud, mida kinnitas kauniroheline ja distsiplineeritud Virkhausi helind ettekannet.

Sanda Umblla viiuliselades oli puhas ja täpne, kuid kas originaalne on viulu ette nähtud, tundus kuidagi võbras. Orelil mahe saade oleks ehk sobinud paremini.

Postuudlumina lõpetas organist Herbert Piirimets kontsert-juma-

lateenistuse Juhan Aaviku helindiga "Hoi Jumal Eesti!". Kahju, et eestlaste suuremad keskused, näiteks Stockholm või Göteborg ei saa selliste võimetega organisti meelitada oma koguduste juurde.

Paljudel kirikulistel olid post-laudumii ajal silmad pisarais, mis näitab kuidas selline meele tuntud lauluvõib publikule sügavalt mõjuda.

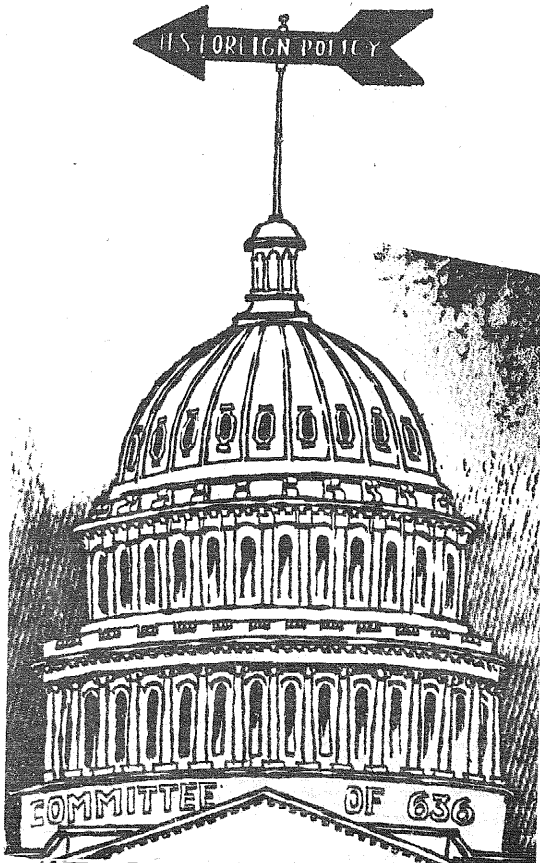
Olgu tänatud kõik kontsert-jumalateenistuse esinejad ja korraldajad, see oli väärrikas ja pühalik Norrköpingi III Laulupäeva lõpetamine.

JÜRI RAID

Uutmoodi ajalugu

HELSINGI — Soomes on ilmunud lühike väljaanne uuest, imberorganiseeritud ajalooõpikust kus ajalugu ei vaadelda enam mitte erijärkude — vanaaeg, keskaja ja uusaeg — põhjal, vaid allrõhutatute ja rõhujate vaatenurgast. Esimene 85-ik. pildirikas väljaanne on ettenähtud algkooli II klassile "esimeseks juhatusks ajalukku".

Imnikonna ajalugu on jagatud algajeks, orjapäevade, feodalismi, kapitalismi ja sotsialismi ühiskondadeks. Viimast peetakse inimkonna eesmärgiks. Soome haridusminister Marjatta Väinänen on sellise õpiku ilmumist nimetanud skandaaliks, kus klassivõtte pannakse leekima marksislikust aspektist lähtudes. See terav kriitika on pannud mõtlema koolivaltususe juhataja, kes on selatanud, et Tampere ülikooli psühholoogiline osakond on valesti kasutanud tema poolt lubatud usaldust ja on määranud, et nimetatud õpik ei tule enne kasutusse kui see on hoolikalt kontrollitud.

Uhendriikide välispoliitika tulelõpp näitab suunda itta.

Esperantist Tasmaaniast

SYDNEY (ILU) — Kolm kuud kestavle maailmareisile asus esperantist Eino Looirts Tasmaania pealinnast Hobartist. Looirts, kes reisib koos abikaasaga, võtab osa Kopenhaagenis toimuvast 60-ndast esperantistide maailmakongressist, kuhu koguneb 1300 delegaati.

Looirtsad külastasid teekonnal ka Sydney, Melbourne ja Uus-Meremaal Aucklandi, võttes eestlastega kontakti. Sealst sõideti laevaga edasi Itaaliasse.

Stockholmi Eesti Alghooli lüpetajad koos õpetajatega kevadel 1975. Esmene rida vasakult: õpetajad Marje Tui, Arne Eroberg, Leida Rosenthal, koolijuhataja Udo Juuno, Tiit Nurk, Henno Kirikmäe, asjaajaja Astril Sirotkin. Teine rida: Mart Põld, Michael Truvert,

Hendrik Penno, Marika Parkas, Kaisa-Leena Vallas, Martin Krooni, Rein Vahemaa, Tiina Baugus. Kolmas rida: Avo Mölder, Raul Koger, Allan Estonius, Tiina Enson, Aare Avasalu, Rein Aksberg, Peeter Somp ja klassijuhataja Harri Küsk. (Foto Tippto).

Mida kirjutati ajalehes 1933?

Kes mäletab nädalalaste nimega "Nool"? Ilmus 30-ndate aastate alguspooleni ja oli, nagu jürgi otsustades, kergelt inspireeritud vabadussõjalaste ideedest. Number kannab daatumit 17.6.1933. Juhtkiri kuulatab igal juhul: "Erakonnad Toompääl on rahva poolt tunnustatud maksujõuetuks". Seda väidetakse viimase rahvahääletuse põhjal, kus riigikogu poolt esitatud põhiseaduse eelnõu sai poolt 170 000 häält ja vastu 330 000 häält. Mitmest linnast on saadetud kohalike vahakordi ja sündimusi klaarivad "kirju".

Kogult suurem ja sisukam on "Vaba Maa" konsterini väljaannete sarjas ilmunud "Maa Hääl", mis suurekaaslisena, 10-leheküljelisena ilmus 3 korda nädalas ja oli üks suurema levikuga lehti (tiiraazh kuni 100 000 eks - levines peamiselt Põhja-Eestis). Käesolev ajaleht on ilmunud 20. juulil 1938. "Maa Hääl" on ka uudisteleht, eriti välja arendatud on "õnnetuste ja kuriõude" osakond, piksekahjustest on mitu artiklit. Välispoliitika pinnal kuulutatakse (marssal Blücheri pildiga): "Vene valmis sõjaks Jaapaniga".

Ajalehe iseloomule vastavalt on sisust suurem osa pühendatud põllumajandussikkudele probleemidele. Praegune "Eesti Päevaleht" toimetaja Juhana Kooka on varju-nime "HAN" all intervjuuerinud Läänemaa põllumehi ja üht pessimistlikku sulast. Sealsamas kõrvale on ühijutt sel ajal väga aktuaalsel temal - Poola põllutöölised ja nende suhtes (eriti armula) kohaliku rahvaga. On tuudud ära kavatsused "sõjalaemaja" tüübi plaanid ja kalkulaatsioone, antud ülevaade Harjumaa traktorijaamadest. Piltidega on varustatud artikkel uutest viljakoristamisemasinate tüüpidest, muuhulgas ka kombainidest.

Leidub kirjutusi ka muudest aladest. Valev Uihoppu on käinud Soomes ja jagab reisimuljeid laevasõidust Soome sisejärvedel. Julged noormehed on purjetanud õnnelikult Väinavisse. Huvitav on jutujamine Rootsi kutselühingute keskliidu esimehe (praeguse LO) August Lindbergiga. Eestis kongressil viibija märkab vahet Eesti ja Skandinaavia tüütilise elustandardis. Ta peab Rootsi kõrget elatustaset "rahuliku elu", aga ka ametühingute võitluse tulemuseks. Tööõnnetused esinevad harva, kollektiivlepingud on juba siis käibel. "Imestust äratavad minu teie võrdlemise kõrged tekstiilsaaduste ja nahakaupade hinnad, mis ei taha põrmugi taha jääda rootsi hindades. Linnades torakab silma, et teie inimesed on siiski õige hästi riietatud."

Lõpuks veel mõned huvitavad rubriigid: "Juutide kibe põli Paestlinnas", "Viljandi parun kangust tšis", "Hispaania mõlemad pooled võidukad." (EPL/AI)

Prof. Puusepp USA ajakirjas

TORONTO (VE) - 4. detsembril möödub 100 aastat rahvusvahelise Puuseppa arstiteadlase prof. Ludvig Puusepp sündinist. Eesti arsti tähtpäeva kohta tõi paariikümnerealis teate ka ameerika arstiteaduslik ajakiri "The Journal of the American Association" 7. aprilli numbris.

Kirjutuses üteldakse, et L.P. sündis 100 a. tagasi eesti vanematest Kievis. Oppis Peterburgis Sõjalises Arstiteaduse Akadeemias, töötades seejärel neuropatoloogina dr. B.M. Bechtered juures. 1914. a. asus dr. Puusepp Tartu, Eestisse, kus sai neuropatoloogia professoriks Tartu ülikoolis. Ajakirjas öeldakse, et prof. Puusepp oli esimene rahvusvaheliselt tuntud neuropatoloog ja neuroloogia kirurg kogu maailmas. Ta on ka paljude teaduslike tööde autor.

Uudiskirjandus

"Eesti kaart jutustab" saab lisa

Möödunud aastal ilmunud Aadu Kajassare Eesti maateaduse õpik "Eesti kaart jutustab" saab, vastavalt õpiku eessõnas antud lubadusele, tulevaks õppeaastaks esimesed lisa.

Need lisa puudutavad eestkäit Eesti loodust, kuid ka Eesti kultuuri arenemisele on pühendatud tähelepanu. Et saaks võõrsil üleskasvanud Eesti noorust teha tuttavaks kodumaa loodusega ja kultuuriga, on kasutatud võimalust, et meie hulgas paguluses on veel vanemad ja keskmistes aastates kaasmaalasi, kes mäletavad meie kodumaa kultuurielu. Palume nendelt abi!

Sellest tingituna on õpiku lisaade valik võetud lähemast minevikust. See on jagatud kahte ossa - õppepöuna. "Küla kaunil Kilgemaal I" ja "Küla kaunil Kilgemaal II". Kolmanda väiksema õppepöuna seltsib eelmisel aastal: "Eesti suurmehi. Juhana Liiv".

Kultuuri osas esinevad kiigelaulu, ringmärgud ja laulumängud. Kõne- ja kirjarahjutustele on antud küllalt ruumi. "Küla kaunil Kilgemaal I" on jagatud kolme vanuseastme vahel: "Väikeelaste trilla-tralla", algkooliealistele; "Üks kask meil kasvab õues" ja täiskasvanuile: "Mõrja hüvastijätt lapsepõlve radadele".

Õppepöuna on mõeldud kasutamiseks nii kodus kui koolis. Õpetajail ja lastevanemail on võimalus ise otsustada, millises järjekorras ja milliste vanusegruppidega õppepöuna koosnevad vaikfilmidest koos tekstidest, helikassetidest, seigistustest jne. Õppepöuna sisu on paigutatud metallist karpidesse.

Käesolev informatsioon on esialgne. Tuleva õppeaasta alguses loodavad koostajad alustada teilmiste vastuvõtmisega. Et siin kirjeldatud õppevahendeid kõigile kättesaadavaks teha, püütakse nende hind viimse võimaluseni madalaks seada.

Asjast huvitatud võivad Klähe-maid andmeid saada alljärgneval aadressil: Aadu Kajassaar, Bagkagan 20, 614 00 Söderköping. Tel. 012/11 524.

Kohaliku elu

STOCKHOLM Kõhilitamispöeva jumalateenistus

Kõhilitamispöeva leinajumalateenistus peetakse laupäeval, 14. juunil kell 19.00 Engelbrekti kirikus. Eestlaste ja lätlaste õhisel jumalateenistusel teenivad õpetaja Hjalmar Ericsson (Sofia), õpetaja August Raidur ja praost Oskar Sakarnis. Solist Alfred Pisuks - vtul. Orelil Harri Kiisk.

BORAS Sõit Metsakodusse

Borasi Eesti Pensionäride ühing teatab täendavalt, et ühingu korraldab väljasõidu Metsakodusse, skautliku noorse maailmalaaagrisse kolmapäeval, 23. juulil. Liikmetele on sõit tasuta, teistele 10.-

Buss väljub Borasist 23. juulil kl. 19 Sõdra Torgetilt. Tagasisõit sama päeva õhtul pärast näidendit "Kaval-Ants ja Vanapagan". Reisisühkuse Louise Andersson. Kui on veel sõita soovijaid, kes end pole registreerinud, palutakse seda kuni 1. juulini telefonidel 12 31 75 ja 12 83 52 ning 13 60 08.

Valter Sirgo in memoriam

25. mail suri Burlingtonis USA-s teenekas iseseisvuseaegne eesti skautliku liikumise tegelane ja vabadussõja veteran, rohuteadlane Valter Sirgo, sünd. 29. juunil 1899 Tartus.

Eesti skautluse ajalool pole Sirgo ühtki teist noortejuhti kõrvale seada, kes oleks nii kaua aatellisel tegevteinistusel seisnud, peaaegu 60 aastat.

Iseloomustav on tõik, et veneaegse skautluse rajamine 1918 Tartus algas eesti poiste skaudisalgaga koolivalitsuse suvisel aiaudusekultuurel, milline saik isegi omatõe laagri korraldada.

Sellest algatusest Sirgo ja tema kaaslaste ettevõttei kerks ka esimene skautlik suurlükumine Eesti pinnal mitmekesise rahvusest noortest Tartu keskkoollides.

Kuid juba järgmisel revolutsiooniaastal koolide evakueerumisel Venemaale eraldusid taas eesti poisid oma salkadena, jätkates tegevust. Saksa okupatsioonijärel vägede Eestis taandumisel muutusid meie skaudisalgad aktiivsemaks.

Rajatud omakaitsele, kus tegutsesid poiste isad, muretsesid sõduritest mahajäetud relvi ja muud varustust. Moodsustid "lööksalk" ja "lendalk", skautide liitudes ühisesse kooliõpilaste roodu. Skauudid jäid lahingute keeries kokku, täites peamiselt luureülesandeid.

Valter Sirgo sai lõunarindel haavata, paljud tema kaaslaste langesid. Tema vabatahtlikest sõjakaaslastest ja esimestest eesti skautidest on veel elus Woldemar Krimm (Kanadas), Aksel Kristian (Rootsis) ja Arthur Mihkelsoo (Kanadas).

Pärast vabadussõda skauudid sõjaveteranid liitusid vahepeal elavnenud skautlusega.

Sealt edasi on Sirgo seisnud ja tegevustanud koos mõnada ja töusidaga meie skaudiliikumise kuni viimase ajani. Tartu skautmaleva instruktorina, maleva staabi liikmena, Akad. Skautmestrite Kogu esimehena, E. Skautmestrite Kogu osavõtjana ja sageli ka esindajana suurialgriites kodumaa ja võõrsil.

Väljaspool kodumaad jätkus tema skautlemine sama hooga, olies Saksamaa aegadel Eesti Skautliku Keskbüroo liige. Skautmestrite Kogu esimees. USA-s tegutses mitmel ametiülesandel: lipkonna komitee esimehena, hundukarja asutajana, taas Skautmestrite Kogu esimees ja juhataja liige.

Rajus looduslike radasid ja moodustas kogusid, jagades õpetusi laagrites. Viimastel aastatel oli tema peavahivik eesti skautluse arhiivimateriale kogumine.

Akadeemilisel kuuluis Sirgo korp. frat. Liivisensisse.

Armas Vana-Hunt. Saates Sulle Su lahkmisel kõrgeimasse teenistusse viimseid tervitusi Su kaaslaste nimel. Sulle kes Sa püsisid elava eeskujuna nii kaua ja jääd sümbolise eeskujuna oma töös kõigile mälestusi mitneteks aegadeks. Meenutades leinas Su peret, kellest Sa lahkuva pidd, puhka rahus, suur skaut ja töömees, hea aetikaaslane ja sõber.

Herbert Michelson

"Sobimuslend"

HOUSTON - Ühendriikide astronauudid ja N. Liidu kosmonaudid teevad pingsud ettevalmistusi eelolevas juulis toimuvaks ühiskonnas.

Möödunud nädalal viibis N. Liidu kosmonautide delegatsioon Houstonis, kus venelased tutvusid Ühendriikide maailmaruumilendude peakorieriga ning ameeriklased ja venelased harjutasid Apollo ja Sojuz'i maailmaruumisõidukite kokkuhaakimist. Juulis toimuvat maailmaruumilendu kontrollitakse ühiselt Houstonist ja Moskvasist.

Ikka rohkem

WASHINGTON - Samal ajal kui USA ajakirjandus ja Kongress peavad jahti USA luureasutustele ja üritavad nende tegevustele piltarvust, suureneb kommunistide agentide arv pidevalt.

USA luureasutuste andmeil on venelastel USA-s 1100 mitmesugust esindajat ja diplomaati, kes tegutsesid luureülesannetega. See arv on 250 võrra suurem kui 1971. aastal. Siia liituvad veel satelliitriikide mitmesuguste agentuuride ja saatkondade teenistujad. Venelased on eriti huvitatud andmete kogumisest sõjaliselt saladuse, tõe-usteh tehnoloogia, põllumajanduse produktiooni, poliitiliste suundade arengu ning Hiina poliitika kohta. FBI juhtivatest ringkondadest mainitakse, et FBI vajab senistele agentidele lisaks 250 agenti, et venelaste suurenenud spionaazhittegevusega sammu pidada.

Torontos suri 12. märtsil Helmi Alajan, n-na Taros, sünd. 6. septembril 1890 Tartus.

Kirjutise autor Valter Pent on tuntud üksikvõitleja Ottawas, kus ta koos ukrainlastega on saavutanud hea kontakti rahvaesindajatega. Selle tulemuseks toimus hiljuti parlamendis juba teine Balti Öhtu rohketes rahvaesindajate osavõtluga. Keskel serveeritakse Eesti Kesknõukogu Kanadas esimehele Udo Peterssole (EPL-foto Kreitlis).

Kui lääts kaalus Venemaa rahvuste iseseisvumist

Ukraina iseseisvuse taotlemisel on ühiseid sündmusi ja aluseid Soome ja Balti riikide iseseisvuse saavutamistega vene revolutsiooni keerises. Ukraina Uurimuste ja Informatsiooni Instituut Chicagos on avaldanud ajaloolise töö mis käsitleb üksikasjalikult Ukraina ja teiste ida-Euroopa rahvaste tunnustamist ja ka mittetunnustamist lääne maailma poolt.

Ukraina autonoomia püüdlused leidsid juba algul vastuseisu Vene Ajutise Valitsuse poolt, esialgselt Minister-President prints George Lovoi ja hiljem Alexander Keresky poolt.

Demokraatlikul Venel ei olnud mingit kavatsust loobuda Vene tsaaride ajal vallutatud kolooniast, kuna ta kavatses jätta "suureks ja jagamatuks Vene Impeeriumiks". Ukraina parlament (Tsentraina Rada) Kievis leidis järgnemist teiste vene poolt rõhutatud rahvaste poolt võttes initsiatiivi 21-28 sept. 1917 peetaval kongressil ja nõudis impeeriumi ümbermuudustamist vabade vabariikide föderatsiooniks. Keresky ajutine valitsus lükkas tagasi selle nõude.

7. nov. 1917 Keresky valitsus langes. Sellele järgnes Lenini kommunistlik rezim, kes algul tunnustas ukraina enesemääratlemise õigusi, ja kes tunnustas Ukraina Vabariiki 17. dets. 1917 aktiga, "Meie, Nõukogude rahva kogu missariid tunnustame Ukraina Rahvuslikku Vabariiki ja tema õigust lahku lüüa Venemaast. ... jne. aktiveerime Ukraina ja reservatsioonideta." See kõik on ju sama meeltega iseseisvuse tekkimise ajaloos, kuid jäi vaid kalkuleeritud tühjaks lubaduseks.

1917 nov. lõpul toimunud ülemaailmset Vene Asutava Kogu vaalimised, said enamlasted Ukrainas ainult 10 prots. kogu häältest, kuni Ukraina demokraatlikud erakonnad said 75 prots. Isegi üle-ukraaliline töölised, sõdurite ja maarahva nõukogu Kievis, milline organiseeriti Moskva direktiivide kohaselt 17. dets., andis oma täieliku häälteatut polehoidu Ukraina parlamentile - Tsentraina Rada-le. Selle konverentsi koostöös tõusis üle 2600 saadikuni, kuna enamlaste esindus küündis ainult 60-e liikmeni.

Pärast seda kaotust enamlaste fraktsioon kollis Kievis Harkovisse ja moodustas n.n. Täidesaatva Kesknõukogu oma nn. rahva sekretariaadiga. "Ukraina" valitsuse abistamise ettekäändega vene enamlaste alustasid sõda Ukrainaga.

See nimeliselt iseseisv Moskva poolt organiseeritud "valitsus" likvideeris kõik kohalikud vaba ukraina omavalitsused punaarne abiga, jätades ise Moskva marionetiks.

22. jaan. 1918 olles sõjas puna Venega, ukraina parlament - Tsentraina Rada - kuulutas välja Ukraina iseseisva Demokraatliku Vabariigi. Seda tähtpaeva tähistatakse üle kogu vaba maailma Ukrainas iseseisvuse päevana.

I maailmasõja tagajärjel Austria-Ungari keisririik kihunes etnilisteks osadeks. 1. nov. 1918 Galitsia ja põhja Bukovina maa-alad asustatud ukrainlastega moodustasid iseseisva Lääne-Ukraina rahvusvabariigi eestosas ukraina rahvusliku nõukoguga ja riigi sekretariaadiga.

Neli aastat võitles Ukraina vabariik selja välisvõimu vastu: Puna-Vene tungides peale põhjast ja lõidast, Valge-Vene lõunast, Poola läänest ja Rumeenia edelast. Önnetu ajal olise väärhinnangu põhjal lääne demokraatid abistasid seda uut kolonialismi noore Ukraina Vabariigi vastu.

Önnetuks Läitlaste rakendandis Wilsoni rahvaste enesemääratlemise printsiipi ainult n.n. keskriikide vastu (Saksa, Austria, Türgi), kellega nad olid sõjavahekorras. Tagajärjeks oli, et XX sajandi printsiipi kasutati ainult kui sõja oortuun-vahendit, et õnnestada vaenlast seersmisel. Seda printsiipi aga ei rakendatud Vene vastu, mis oli juba varem tuntud rahvaste vangla nime all.

Vastupidiselt, USA toetas jonnakalt "jagamatu Vene" poliitikat allutatud rahvaste tahte vastu. Ainult üks erand lubati: USA tunnustas Armeenias iseseisvust - ja sedagi ainult selleks, et kihutada üles armeenlaste türgi vallutajate vastu.

Teiseks liitlaste toetusse põhjuseks ukraina koloniaal-okupantidele oli nende arusaamine püüdis Ida-Euroopas valitseva revolutsioonist lõhestatud olukorra kohta. Prantsusmaa ja inglismaa hakkasid varsti aru saama Ukraina strateegilises tähtsuses sojas Saksamaa vastu. Kord isegi nad kavatsesid tunnustada Ukraina iseseisvust ja nad püüdsid mõjutada USA-d selles suunas. Mitmed ameerika diplomaadid püüdsid pöörata Washingtoni tähelepanu Ukraina sündmustele.

Liitlaste Nõukogu pidas tarvilikuks ühenduse võtmist kasakatega ja sellest informeeriti USA välisministri Lansingit. Prantsuse peaminister Clemenceau ja Briti välisministriumi seisukohaks

oli, et tuleb pidades ühendusi Ukrainas kasakatega, Soomega, Siberiga ja Kaukaasiaga, kuna need poolautonoomsed provintsid moodustavad suure jõu Venemaal.

9. jaan. 1918 USA suursaadik Prantsusmaal Francis kirjutas Lansingule, et Prantsusmaa kavatses tunnustada Ukrainat ja et Prantsuse valitsus on sellest teatanud Inglismaale ja Itaaliale ning soovib ühaeagset tunnustamist deklaratsiooniga. Juserand, Prantsuse suursaadik Washingtonis andis Lansingule veelgi täpsemalt informatsioonid. Juserand kirjutas oma 7. jaan. 1918 meemorandumis:

"Mind informeeritakse, et pidades Ukraina Rada sekretariaadiga de facto sidemeid, mis on seda enam rõhutatud kindral Tabouis määramisega sellele maale Prantsuse Vabariigi volinikuks (commissioner). Mu valitsus lisab, et sündmused areng Venemaal ja vastavate raaportide kohaselt mida vastav Austria-Ungari tegevustel Kievis, viis järeldusele, et ei ole enam võimalik viivutada kindlama seisukoha võtmisega Ukraina kasuks. Kindral Tabouisi on seepärast instrueeritud teatada Ukraina valitsusele, et Prantsuse valitsus on hea meel tegelikult tunnustada Ukrainat kui iseseisvat maad. Ma olen juhitud ja käesolevaga mul on hea meel eelolevat teatada Teie Ekskellsentsile ja küsida kas USA valitsusel on kalduvust teostada taolisi sammu Ukraina valitsusele."

Samasugust arvamat avaldati USA Chargé d'Affair Grant Smithi poolt Taanemaal 14. jaan. 1918. Ta juhtis tähelepanu faktile, et kontaktide mitteroimine enamlastega Venemaal, Soomega ja Ukrainaga, vnnab Austria-Ungari elementidele vaba käe eelpoolnimetatud maades. Seepärast ta annab nõu USA valitsusele moodustada suhet nende valitsustega.

USA Välisministriumi vastus oli kõikidele nendele ettepanekutele, et ".... valitsus on kaalumas seda olukorda, kuid pole seni veel jõudnud otsusele, et tunnustada iseseisvaid valitsusi Venemaal" (kohustetajita välisminister Polk Prantsuse suursaadikule Washingtonis 11. jaan. 1918)

1917-1918 Ukraina oli kasulik sõjas Saksa ja Austria vastu. Pärast nende rahvaste kaotust pilli muutus. 1919. Inglismaa aitas reaktiivselt Vene imperialismi

Maadlusprof Kanadas

TORONTO (VE) - Toronto's elav Felix Parum on vist meie ainuke elukutseline maadleja, kes on esinenud maadlusringis Kanadas. Ühendriikides Mehhioks ja hiljuti Jamaikas. Felix Parum, kes kaalub 115 kilo harrastab elukutseliste maadlust oma igapäevase töö kõrval, töötades Westinghouse'i juures tööstuslike mehhaanikana. Suvel on tal nähtud ette pikem esinemisreis Ühendriikides.

Felix Parum oli varem asjaajamataja maadleja ja kuulus ka Kanada olümpiameeskonna koosseisu 1964. ja 1968. aastatel. Kanada olümpiakomitee siiski raskekaalu maadlejad välja ei saatnud seega jäi Felix Parumil olümpia maadlusturniir läbi proovimata.

Ja tasu elukutselise maadlejana? "See toimub protsendi alusel," mainib Felix Parum. "Nil kuidas turniir majanduslikult õnnestub, nii on ka osavõtjate tasu. Kõige

rohkem olen saanud ühe matši eest 200 dollarit."

Elukutseliste maadlus siin mandril on teatavasti "show" ja Felix Parum ei tee sellest mingit saladust, et maadlusmatši käigu suhtes on enamvähem varem kokku lepitud. Maadlejate ülesandeks on rahvale demonstreerida riskantsed võtteid ja kukkumisi, kusjuures osa maadlejad esineb publiku lemmikutena ja teine osa tooreid võtteid harrastavate jõukangelastena. Maadlejad peavad siiski olema füüsiliselt heas vormis ning oskama kukkumisel oma luid ja lihmeid hoida, mis nõuab eritreeningut. Felix Parum hoiab ka võistluste vaheajal emast heas vormis, käies kaks korda nädalas treenimas ja töstmas.

Sao Paulo's Brasiilias suri 9. veebruaril Aksella Regina Kaarna, sünd. 28. novembril 1914 Tartus. Torontos suri Mary Simonis, n. n. Kesa.

Pressi-tsitaate

SALADUSTE PALJASTAMISE SPORT

Toronto Vaba Eestlane märgib, et viimasel ajal on USA ajakirjanduses saanud epordiks riiklike saladuste paljastamine, eriti selles osas, mis puutub riigikaitse vastuloores:

"USA ajakirjandusele on viimasel ajal kujunenud suureks spordiks riigisaladuste välja uurimine ning nende kogu maailmale välja kuulutamine. Milligi pärast tunakse eriti suurt huvi USA luureasutuste tegevuse vastu ja lanseeritakse salajased andmed avalikkusele selises kastmes, et ameeriklased on pahad poisid ja kipuvad venelaste sõjalis saladusi välja uurima. Hiljuti löödi suure kella kõlge Ühendriikide salaluure suur operatsioon Väikes ookeanis, kus ameeriklased tõstsid üles ühe osa põhjavajunud vene allveelaevade, et andmeid saada vene allveelaevadel asuvate rakettide kohta. Nüüd on "New York Times" tulnud avalikkuse ette uue sensatsioonilise paljastusega, et Ühendriikide spetsiaal-allveelaevad käivad luure ülesannetega kommunistlikkude riikide rannetes luuramas. Ja sellele loote lisatakse nagu ettehehtvat luure, et mõned luure allveelaevad juhatas isegi kindun N.

Liidu territoriaalvetes. Ja siis onhatakse - mis arvavad nüüd venelased ja mis saab nüüd detektist?

Jääb ainult imestada, miks Ühendriikide ajakirjandus nii energiliselt oma luureasutuste tegevust paljastab ja seda kriitiseerib, kuna venelased on samal ajal oma luurevõrguga kogu vaba maailma läbi põiminud."

Kindral Deniki juhatuse all, kuni Prantsusmaa lubas formeerida Poola armeed oma territooriumil kindral Helleri all ja rünnata Ukrainat läänest, muutes sellisel võimatuks Ukrainale jatkata sõda edukalt enamlaste vastu. Ameerika USA poliitika oli nüüd avalikult "suure jagamatu Vene" poolt ja tema poolt orjastatud rahvaste vastu. USA Välisministriumi oli ilmselt langenud primitiivse propaganda ohvriks.

See väärtus ja selle järelduse- na kindundatud poliitika nõrgestas Ukraina armeed ja aitas Moskvat tema lõplikuks võiduks. Lääne riigid aitasid järele Vaba Maailma kõige hädaohutikuma vaenlase, võimaldades tema olemasolu stabiliseerimist. Ainult üks kartust avaldab hääli oli kuuldas selle väärtimõistmise foovilt, Briti peaministri Lloyd George hääl.

USA Kongress paistis olevat paremini informeeritud sel ajal kui administratsioon. 13. dets. 1919 vastu võetud resolutsioon Saadikute Koja poolt (H.R. 289) soovitas, et Rahu Delegatsioon kinnitaks, et kõigil Ukraina maaladel Austria-Ungari ja Vene all on õigus vabadusele, iseseisvusele ja enesemääratlemisele põhinevad 8. jaan. 1918 proklameeritud president Wilsoni printsiibile. See resolutsioon läks kaduma administratsiooni õlivormilikkude asjaajamiste tohuvabohus.

Senat samuti näitas teatud arusaamist Ukraina olukorrast Senator Kingi seaduse eelnõu arutluses, milles käsitati Vene Legiooni loomist ja mille kohaselt "ühengi

meest ei tohi lipu alla võtta seni kaua, kui ta pole esitanud rahuldavat tõendit, et ta saab usustavalt ja loojailel teenima Ühendriike ning "ühendatud ja iseseisvat Venemaad". (Vene Legiooni resolutsiooni tekstist). Hulk senatore, nende seas Wadsworth, McCumber, Brangee ja Lodge protesteerisid sellise paragrahvi sissevõtmise. Senator Lodge vastustas: "Ma jätaksin välja väljenduse "ühendatud ja iseseisvat Venemaad", kuna meie ei tea midagi sellest. Teised rõhutasid, et sündmused Euroopas näivad viitama, et ühendatud Venet ei eksisteeritud ja, et sääl oli rahvaid kes ei tahtnud kuuluda "ühendatud Venemaa" alla. Selle debati järelduseks oli, et see paragrahv häälletati välja. See resolutsioon samuti läks kaduma välissajade komisjonis.

Ollas mitte tuttav Ida Euroopa olukorraga, Kongress võttis vastu ametlik poliitika - ennast mitte sidu poliitika (the policy of non-commitment) - vastupidiselt välisministriumi poliitika, mille nesis "ühendatud ja iseseisva Venemaa poolt".

Vaevalt viiskümne aastat hiljem olukord muutus selgemaks. Lloyd Georgi kurjakuuluvad eelkäimused ühendatud vene ähvardavad hädaohust ei olnud küllandiselt tugevad tol korral. "Jagamatu Vene" kujunes ähvardavaks hädaohuks mitte ainult Euroopale vaid tervele maailmale, kaasa arvatud Ameerikale.

VALTER PENT

Rootsi ajakirjanikud olid üllatatud, kui hästi ja võimsalt nende oma rüühümn kõlas kooride ja publiku laulduna — "pärismaalased" jõudvat harva sellise intensiivse tõlgitsuse. Parempoolsel pildil Norrköpingi laulurahvas ja publik hüüni

laulmas. Vasakul korraldava lään eesti organisatsiooni esimees Jaan Allas kõnelemas.

(EPL-fotod Trummer).

Millised on Genfi kokkulepped?

STRASBOURG (BK) — Strasbourgis ja Kehlis mai algul toimunud Euroopakongressil esines sgaadik dr. Guido Brunner ülevaatega julgeolekukongressi kolm aastat kestnud tööst. Dr. Brunner juhtis suurema osa sellest ajast Saksa delegatsiooni tööd niihasti Helsingis kui ka Genfis. Ta on nüüd oma kohused uuele delegatsiooni juhtidele üle andnud, mis võimaldas tal ka avalikult esineda. Kokkuleppe kohaselt on see ametlikele delegatsioonide juhtidele ja liikmetele kongressi kestvuse ajal kehtivad.

Dr. Brunner ütles oma ettekandes kokkuvõttekult järgmist: Kongressi suurimaks peetumuseks ja ka üllatuseks oli N. Liidu järelandmatu pea kõigis punktides. See oli ja N. Liit kes seda kongressi soovis, iga rahvusvaheline kongress tähendab aga kompromisse esavõtjate vahel. Venelased tulid aga Helsingi ja Genfi peaaegu üldtahtumitega, nõudes nende vastuvõtmist.

Kongressi käigus oli mitmeid perioode, kus kogu töö oli täiesti ummikusse jooksnud ja delegatsioonid pakkisid oma kohvride. Kongressi kõige positiivsemaks küljeks pidas referent Läänriikide kokkuvõtmist, kindlat ja resoluutset esinemist, mis N. Liidu delegatsiooni kogu aeg üldimärgis. Kuni 1975 märtsini olid venelased pea kõigis punktides järelandmatud, aprilli alguses tuli aga ilmselt Breshevit korraldus kõigis punktides siiski kokku leppida ja kongressi töö kiiresti lõpetada juba 30. juuniks. 1975 aprillis tehti siis ka Genfis rohkem kokkuleppeid, kui kogu kolmel eelnenud aastal kokku.

Kongressi töö näib nüüd nii kaugele olevat arenenud, et kokkuleppe põhitest juba juuni alguks on valminud. Moskva on nüüd loobunud nõudest, et Helsingi kokkuleppe peab toimuma juba 30. juunil. Tehnilistel põhjustel võiks see toimuda kõige varem juuli lõpul, arvatavasti aga alles septembris. See on juba nüüd peamiselt soomlaste võimalustest lõppkokkulepale organiseerimiseks.

Alnult neljas punktis puudub veel kokkulepe. Need on: 1. millised õigused anda vastastikustele vaatelejaatele sõjaliste mandõvrite puhul, 2. piisavate töövoimaluste kindlustamine ajakirjanikele 34 kokku-

leppete allkirjutavas riigis, 3. kokkulepet ei ole ka veel saavutatud, kuidas kokkulepetele alla kirjutatakse: läänriigid soovivad, et allkirjad antakse kogu kokkuleppe tekstile, venelased soovivad, et allkirjad antakse kokkulepitud lühikesele deklaratsioonile, millele kõik kokkulepped erikordve viisi juurde lisatakse.

Selline moodus vähendab müüdi erialaliste kokkulepete tähtsust ja võimaldab nendega kergemini manipuleerida tulevikus. Läänriigid nõuavad samuti, et kõik 34 riiki kokkuleppe tekstid oma kodanikele trükitult teatavaks teevad ja ajakirjanduses avaldavad. Venelased kutsuvad sellest punktist mööda hõlvida 4. kokkulepete ei ole veel ka saavutatud selles, mis toimub pärast kongressi. Moskva on algusest peale nõudnud, et luuakse suur uus üleeuropalik kontrollorgan kongressi kokkulepete täitmise üle valvamiseks.

Moskva taganõtteks on siin, et selline uus organ vähendaks praeguste Euroopa koostööstutisioonide osatähtsust. Läänriikide seisukoht on olnud, et mõne aasta pärast tuleb uuesti kokku tulla ja selgitada, kuidas kokkulepete täitmine on toimunud ja alles siis mõelda permanentse kontrollorgani loomisest.

Viimasel ajal on siiski ka läänriigid nõustumas, et korrapärase kontrolliga võiks ka juba varem alustada ja selleks teatud organid juba nüüd luua.

Dr. Brunner pidas Saksamaa seiskohalt kõige tähtsamaks kongressi tulemuseks, et Moskva lõpuks nõustus alul Saksamaa osas ja hiljem ka kogu Euroopa osas deklaratsiooniga, et nii Saksamaa kui ka Euroopa piiride muutmine on võimalik rahuliku teel. Seda deklaratsiooni nimetatakse Saksas ja Euroopa optiooniks. Optiooni tekst on järgmine:

"Osavotvad riigid on seisukohal, et nende riikide piire võib muuta, kui see toimub kooskõlas rahvusvahelise õigusega, rahuliku teel ja kokkuleppeliselt." Kokkulepe puudub aga veel, millisesse lepingu ossa see optioon paigutatakse.

"See optioon annab ka Balti rahvastele legaalse õiguse ja alust ka julgeolekukongressi kokkulepete raamides endiselt jätkata oma taotlusi oma iseseisvate riikide taastamiseks", kinnitas dr.

Euroopa-kongress: Oht on suurenemas

STRASBOURG (BK) — Paneuroopa-Uniooni ja Euroopa Aktioonikomitee poolt korraldatud Euroopakongress toimus Strasbourgis ja selle naaberlinnas Kehlis. Sellest võttis osa üle 100 delegaadi üle kogu Euroopa. Läänemereühingut ja Balti Komiteed esindas Arvo Horm Rootsis, kohal olid ka teiste eksilrahvuste esindajad Saksamaalt, Austriast ja Pariisist. Leedulasi esindas dr. Karvelis Saksamaalt.

Kongressi avaistung toimus Euroopa Nõukogu pleenumisaalis Strasbourgis. Olevaadetega esinesid siin Paneuroopa-Uniooni

Brunner, kui balti esindaja Strasbourgis tema tsemel otseselt küsisid.

Eravilistel läbrääkimistel dr. Brunneriga kinnitas ta ka, et kõigist mõjutamisgruppidest ja "lobbydest", mis Genfi oma materjale saatsid, oli balti aktsioon kõige sümptaatsem, kõige aktiivsem ja kõige paremate ja asjalikumate materjalidega varustatud. Et Euroopa piiride muutmise optioon, mis algul oli mõeldud vaid Saksamaa jaoks, hiljem laiendati ka kogu Euroopa ühtsuse, üldise läbi suudetud suruda, on väge õuliselt põhjustatud ka balti aktsioonide ja pideva selgitustöö tõttu.

Selle optiooni vastuvõtmisega on õuliselt nurjunud ka Moskva peaesimise julgeolekukongressi: saada läänriikide reservatsioonita nõusolekut pärast II maailmasõda Euroopas tekkinud piiride igavese puutumatus kohta.

esimees Otto von Habsburg, prof. Theodor Vetter Viinist esitas leivaate inimõiguste küsimuste arengust viimasel aastakümnel ja kindral Miksche Pariisist refereeris Euroopa julgeolekuprobleemidest.

Endine Saksamaa liidumister prof. Joachim von Merkatz esitas Euroopa-Manifesti teksti, mis hääks kiidet. Selles manifestis rõhutatatakse, et mõõna-aastad Euroopa koostöötaotlustes on nüüd mõõdumas. Euroopa ühisturu eduka stabiilsusemõõnaga on tekkinud alus jätkuvaks arenguks. Sellele alusele tuleb nüüd ehitada Euroopa poliitiline ühendus ja asuda eeltöödele esimese Euroopa poliitilise parlamendi valimiseks ja kokkukutsumiseks.

4. mail toimus Kehli raekoja 4. mail toimus Kehli raekoja saalis kongressi kokkutulek, millest osa võttis ligi 1.000 isikut. Siin kõnelesid Prantsuse saadikutekoja esimees Alain Poher, Euroopa-Liikumise president Jean Rey, EL-don Griffith Londonist ja rida teisi. Dr. Alfred Dregger nõudis Euroopa sõjalise liidu loomist, mis oma ühtlustatud relvastusega ja strateegiaga oleks paremaks aiuseks Nato koostööle, kus endiselt peab kaasas olema ka USA ja Kanada.

Kokkulepale raamides toimus veel ka õtumeeniline jumalateenistus Strasbourgi katedraalis ja Euroopa rahva-kultuuri õhtu, kus esines ca 50 koori ja rahvatantsugruppi kogu Euroopast, nende hulgas ka läti rahvatantsurühm.

H. Visnapuu Clevelandi nõukogusse

Herk Visnapuu

TORONTO (VE) — Arhitekt Herk Visnapuu nimetatist teistkordselt kahelus aastaks Small Business Administration' (SBA) Clevelandi distrikti nõuandva nõukogu liikmeks.

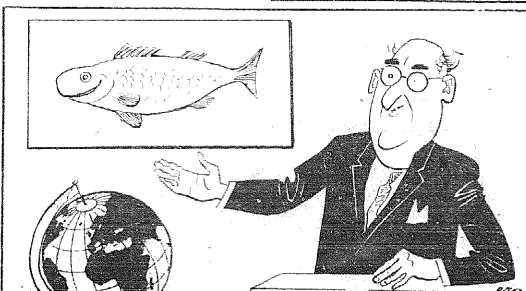
H. Visnapuu, kes on Clevelandis asuva arhitektifirma Visnapuu & Gaede, Inc. presidendiks, nimetati märgitud nõukogu liikmeks senaator R. Tafti ettepanekul kui siinpaiste tegelane Clevelandis, kelle kaastöö nõukogu liikmena on olnud. Seda märgitakse eriti ära ettepanekus kui ka liikmeks tagasimäramise teadetes.

Small Business Administration on riiklik asutus, milles esindatud kõik erialad neil töötavate siinpaiste tegelaste kaudu, kusjuures need esindajad ei kõnele kaasa oma professioni küsimustes.

Õiendus: Nõteborgi rahu

EPL-is nr. 33, 28. mail ilmunud artikli "Kuidas on Rootsis koheldud oma territooriumivahemusi" on ühe trükitähe arvavahetamiselt juhtunud eksitav viga kohanimes. Artikli esimesel veerul kuendas lõikes on öeldud: "Rootsi riigi huvi pöördus neile aladele alles Goteborgi rahu järel 1323". Peab aga olema: "...Nõteborgi rahu järel 1323."

Nõteborg (Schlüsselburg) on keskaegne kindus Neeva jõe väljavoollu Laadoga järvest, praeguse nimega Petrokrepost. See maalaal oli Rootsis all 1612–1702.

Kala tummuseks on et tal pole kõrvu, ta on absoluutselt kurt. Ta on nagu N. Liidu esindaja Genfi kongressil. Sa võid temaga palju ja kaua rääkida, kuid tulemusi see ei anna.

Keres . . .

Alg. lk. 1

Hiljem väitis ta kolm Euroopa-meistri tiitlit ja kolm N. Liidu meistritiitlit ning kuulus neli korda võitvasse maleolümpiaadi meeskonda.

Ta on kirjutanud mitmeid raamatuid male teemal, toimetanud maleajakirju jne. Vastava ala eksperdid ütlevad, et Paul Keres läheb male ajalukku märgijana, kelle partiid alati olid huvitavad ja elegantsed.

Teda jääh leinama perekond, kaasa arvatud vanem vend Harald Keres, kes on matemaatika professor Tartu ülikoolis.

Kissinger . . .

Alg. lk. 1

piirkonda ja "suhtes nende ametisikutega arenevad väga hästi".

Derwinsky, lisades väljalüüget ajalehest märgib välisministritele, et peakonsuli seletused on suurendanud muret USA välisministeeriumi positsiooni suhtes Balti riikide annektatsiooni tunnustamise küsimuses.

Derwinski ütleb, et ta müütab välisministri praegust ülekoormatust, kuid Balti küsimus on siiski vägaagi oluline.

Rootsi . . .

Alg. lk. 1

bastajate monumendile" rootsi ja vene arvahtkondadega.

Laeva meeskonnaliikmeid södeti ringi tuntud näidiskaluriiklohoosi "Kirov", vabrikutesse jne. Vene kohalik laevastikulem Mihhailin korraldas vastuvõtu, rootslased lahkusid Tallinnast 28. mail.

Jaan ja Sohvja Liis Vancouveris tähistasid teemantpulma — nad olnud 60 aastat abielus.

Armast

Anette Leemet'it

mälestab kurbuses

HILDA PARVEL
abikaasaga**Kui esineb surmajuhtum**

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist
Begravnings &
EldbegrängelsebyråMariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 88

Eriala:

Eestikombelised
matusetalitused
Ööpäevane valvekord

Här får du en sammanfattning av riksdagens energibeslut

Beslutet om vår framtida energiförsörjning är alltså fattat!

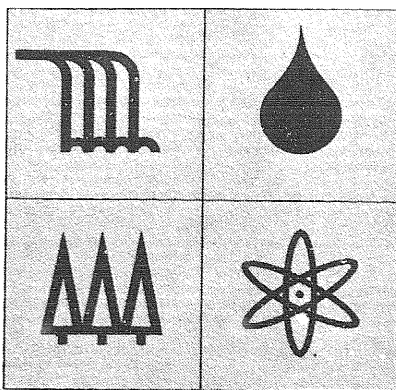
Bakom detta riksdagsbeslut ligger ett utredningsarbete av ovanliga mått och en medborgardebatt som överträffar det mesta i fråga om bredd och intensitet. Inte minst genom studieförbundens många studiecirklar kring energifrågorna har en stor allmänhet kunnat tränga djupt in i energihushållningens problem och aktivt deltaga i lösningarna. Allt tyder med andra ord på att många vill ta närmare del av riksdagens svar på energifrågorna.

En sammanfattning av riksdagens beslut om energipolitiken och om energiproduktionens utbyggnad under närmaste 10-årsperioden får du i skriften

SÅ SKA VI PLANERA ENERGIHUSHÅLLNINGEN I SVERIGE.

Du får den utan kostnad. Fyll i och sänd in kupongen nu!

Så ska vi planera energiushållningen i Sverige

Information om riksdagens
energipolitiska beslut varen 1975

JA TACK — jag vill ha
skriften **SÅ SKA VI
PLANERA ENERGI-
HUSHÅLLNINGEN
I SVERIGE**
— utan kostnad.

Namn _____

Adress _____

Postnr adress _____

Frankeras
med
90 öre

**INDUSTRI-
DEPARTEMENTET**

**Fack
103 10 STOCKHOLM 2**

Mudilaskoor valmistub defileeks Norrköpingi laupäeval. Ees laste dirigent Erna Klemmer. (Foto Trummer).

Lugeja kirjutab

ROOTSI PÄRG
TALLINNAS

Ajaleht "Kodumaa" kaudu on saanud teade, et Tallinnas on viibinud külaskäigul Rootsi ministritejad "Halland", "Östergötland" ja "Gästrikland". Samaaegselt on viibinud Tallinnas Rootsi suursaadik Brynolf Eng. Chest samas ajalehes avaldatud fotost, samuti juurestatud kirjutusest selgub, et Rootsi rannalaevastiku juhataja kontraadmiral S.C. Kierkegaard on 22. mail 1975 aetanud pärga Tallinna vabastajate - nõukogude sõjameeste mälestusmärgile.

On raske ette kujutada missuguste tunnetega lähenesid rootsi meremehed Tallinnale vale pilu all, vale hümi mängides, tervituspaukudega jne. Ka on oluline teada, et Rootsi sõjaväes ning laevastikus teenib üsna palju eestlasi. On seepärast vaevalt soovitatav, et mõned nendest seisaikid kontraadmiral S.C. Kierkegaardi käsutuses või juhtimise all.

Kierkegaard on nihaasti sümboliseelt kui ka tegelikult soivanud eesti rahvast ning tema vabaduspuudist. Vaevalt küll teadmatustest või nalivusest tingituna ja ta on teinud seda meie kodumaa pinnal. Tema kontinuitet, arvestades Rootsi varasemaid väelühite - on "lika med noll".

Kontraadmiral Kierkegaardi taolised mehed on võimelised pärgasid asetama ebakriitiliselt ja piraatlikult üksikult kuhugi järgmine kord riigipäevapunkrite Berliinis või Dzingis Khani hualle. Kahtlemata vajaksid kontraadmiral teadmised humaansuse huvides Läänemere-maadest rahvaste uemast ajaloost korrektselt analüüsida.

Missugused võiksid olla ühe laevastiku-osa ülesanded vabastatud aumüstitestest ja soldaarsuses orastajatega, seda on raske mõistatada.

RAIN REBAS

SIIT JA SEALT

Lemm A. Proos, noor eesti arst, kes mõne aja eest oli Aafrikas misjonaristina ning on baptisti pastori ja arsti Arthur Proosi ning tema arstist abikaasa poeg, kes praegu elab Stockholmis, abiellub Dalarnas Gagnefis 14.juunil Annakarin Sjöströmiga.

Ivar Unt, fil. kand. Djursholmsis laulatai Djursholmi lossis Marja Newmaniga. Peitgimes on apteeker Heinrich Unti ja tema abikaasa Hilja poeg.

Arvo Horm tagasi antikommunistide suurkongressilt

Brasíllias viibis seoses maailma antikommunistliku liidu WACL ja selle noorteliidu (WYCL) kongressidega Arvo Horm. Balti Komiteest, kes ühtlasi on antikommunistliku liidu Rootsi osakonna esimees, noori esindas Ingemar Larsson Malmöst.

Kongressidest võtsid osa 64 riigi delegatsiooni, esindatud olid kõik kontinendid, lisaks neile veel 28 rahvusvahelise organisatsiooni esindused ja suur arv vaatlajaid ja pressiesindajaid.

Kuna seekordsele kokkutulekule ei olnud saanud balti rahvaste esindajaid, siis tuli Rootsi delegatsioonil oma peale võtta ka balti rahvaste ja nende probleemide esindamine, nii komisjonides, resolutsioonide väljatöötamisel kui ka pressikonverentsidel.

Osavõtjate arvult oli Rio kongress WACL kongresside ajaloos üks arvurikkamaid: delegaate oli saanud ligi pooltuhat, eriti arvurikkad olid Lääne-Ameerika riikide endi delegatsioonid. Kongressi tegelikuks korraldajaks oli Sao Paulos asuv organisatsioon SEPES, mille ülesandeks on rahvusvaheliste poliitiliste, majanduslike ja sotsiaalsete probleemide uurimine.

Kongressi peamiseks tulipunktiks kujunes kommunistlike jõudude läbimurre Indo-Hiinas ja vaba maailma ja eriti USA suured tagasilöögid mitmetes maailma osades. Aruandjaks siin oli WACL endine president Fred Schiafly Washingtonist, kelle põhjalikku raportit täiendas American Council of World Freedom aupresident Walter Judd.

Samal teemal kõneles kongressil lõppkokkutulekul ka senaator Jes-

se Helms Washingtonist. Schiafly ja Helmsi aruanetest selgus, et N. Liit, kes viimasel aastakümnel on kulutanud 40 prots. oma rahvatulust relvastumiseks, kelle sõjalavastik praegu koosneb 6.000 üksusest, on Põhja-Vietnamit relvadega abistanud kaks korda rohkem kui USA on seda teinud Lõuna-Vietnamiga.

Kommunistliku bloki abi Hanoile relvastuse osas on olnud otse tohutu: 1972.a. - 1,2 miljardit dollarit, 1973 - 1 miljard ja 1974.a. 1,7 miljardit dollarit. Kui USA kongress oma abi Lõuna-Vietnamile vähenada ja lõpuks üldse keelustas - oli katastroof vältimatu. See ulatuslik enesekriitika ja tagasilöögid põhjuste analüüs, mis nõud USA-s on vallandunud, on vajalik ja igati omal kohal.

Vaba maailm ja USA peab täielikule selgusele jõudma, miks ta ei suutnud kaitsida kümneid miljonid inimesi, kes ei soovi elada kommunistliku türannia all. On põhjust terava ja objektive vaatluse alla võtta ka kogu praegune ametlik nn. koostööpoliitika N. Liiduga, rõhutas senaator Helms.

Enne kui USA ja Euroopa demokraatide esindajad alla kirjutavad julegeokongressi lõppprotokolle, tuleb ka selgitada, miks N. Liit senini on rikkunud otse lugematuid rahvusvahelisi kokkuleppeid ja lepinguid, eriti ka oma naabritega nagu Balti riigid jne., toonitas senaator ja esitas delegatsioonidele USA kongressi poolt koostatud N. Liidu poolt rikutud lepingute nimekirja, mille arv 1917 - 1975 on tänuks juba 100-ni.

Lähtudes toimunud põhjalikest ettekanetest, on kongressil lõppresolutsioonides selline uue poliitika programm kokku võetud järgmistesse punktidesse:

1. Mitte-kommunistlike riike ja blokke abistada nende majanduslike ja poliitiliste raskustes.
2. Nõukogude ja teiste kommunistlike maade propagandale, infiltratsioonile ja psühholoogilise seepidamisesse rafineeritud meetodite tuleb vastu astuda resolutsioonidega, mis eeldab senisest hoopiski suuremat majanduslike ja intellektuaalsete ressursside rakendamist.
3. Tulevaste sõjaliste konfliktide puhul kommunistlike riikidega ja agressoritega tuleb millitärset jõudu kasutada kiiresti, jõuliselt ja täie otsustavusega. Sõda Vietnamis kaotati põhjusel, et kolm USA

Balder Jaan ÖPPETUND

"Poiss andis mulle hea õppetundi," ütles Aksel Nael, mu kamaagne tuttav. Ta kõneles oma pojast.

"Mõnigi laps on oma vanemat kasvatanud," vastasin ma.

"Avanud ema või isa silmi seal, kus nad on pimedad olnud või asju vale valguses näinud. Mis suhtes ta sind siis targemaks tegi?"

"Tul on oma tuba, vahel see . . ."

"Ah elab kodus. Paljud noored eelistavad tänapäevale omaette elada, kas mõne sõbraga koos või . . . Siis hea vabadus teha, mis tahad."

"Elab kodus, sest mina teda milleski ei sega. Vahel on tuba sõpru täis . . ."

"Ameeriklasi?"

"Jutt käib inglise keeles, kust mina tean kes nad on. Käituvad nii nagu ei olekski mind korteris olemas, papa-mamma kodust ära. Niid võime teha mida tahame. Tehku! Ega ma neid keelama lähe. Tänu niisugusele tolerantsusele minu poolt elabki poiss kodus. Muidu oleks ammu mujale kolunud."

"Milles see õppetund siis seisab?" tahtsin ma teada saada, ilma et oleks vaja ära kuulata muud keerutamist asja ümber.

"Muidu käituvad ikka nii, nagu ei olekski mind korteris olemas, kellelgi pole mind meeles, aga nüüd ühel õhtul tuleb poiss ja hakkab mind oma kampa tirima."

"Noh, ja läksid?"

"Küsisin poisiilt, et kas sa oled hulluks läinud või mis. Mida ma seal tegema hakkad? Ma ei oska teiesuguste hulgas käituda. Ta naerab. Ega seal keegi sinult nõua, et sa pea peal seismise või käitel käimiseega meid lõbustama pead. Istud nismama meie hulgas. Istuda sa ju ometi oskad. Muud ei ole vajagi. Peaasi, et võtad meie olengust osa."

"Noh, ja võtsid siis osa?"

"Sattusin nagu ühte teise maailma, mis pani mind kohmetama. Kange jutt käib naeruprahvanguite saatel, aga mina ei saa midagi aru. Keerleb asjade ümber, millest minul ei ole aimu."

"Nii et ebamugav oli olla?"

"Teised naeravad suure häälega, aga mina vahin endaeette morni nööga nagu tohu."

"Eks naerud kaasa. Moepärast."

"Kui oleksin naernud, ilma et ise tean mille üle, siis ma oleksin ju endale tundunud idioodina. Mu endatunne oliigi seal see, mis mind kannatama pani. Mõnes teises seltskonnas ma oleksin näidanud oma valmukust, sest ega ma siis nii . . ."

"Ma tean, sa oled üsna südeval vaimuga mees."

"Oleksin pillanud teravmeelse, nii et kõik oleksid naerma puhkenud, aga seal seisis mu suu kinni."

"Miks? Kes käskis sind äral nii arg olla?"

"Nii arg . . . Mu inglise keel on ju ikka veel nii kehv, et ma ei usalda seltskonnas sellega välja tulla. Sellepärast siis istun nagu nui, jätan endast vale mulje, sest tegelikult ma niisugune ei ole."

"Ei ole! Pole sugugi suu peale kukkunud. Nii et sul oli seal piinlik olla?"

"Ma hakkasin kartma poja pärast, et teen talle häbi. Sõbrad saavad ta isast niisuguse mulje, et juhm inimene, ei oska midagi rääkida. Tuln inimesetükki tubu sohvale, ime et ta seal magama ei jäänud."

"Sul oli siis loll tunne küll."

"Viimaks ei kannatanud seda enam välja, pomisesin okay ja tulin tulema."

"Jah, aga milles see õppetund siis seisab? Sellest ma ei saa ikka veel aru."

"Kui seltskond oli lahtunud, hakkasin poisiile pürgut tegema."

"A-ah, siis sul oli sõnn küll, suu ei seisnud enam kinni."

"Mis tikki sa tegid, miks sa mind oma tuppa nende juurde vedasid? Poiss vastas, et said nüüd kord ka minu nahas olla."

"Mis keeles see jutt teile käis?"

"Mina rääkisin eesti, tema inglise keeles. Jah ja poiss ütles mulle, et kui teil on teinekord oma tuttavad külas ja sa tuleid mind kutsuma, siis tead, miks ma teie hulka ei taha tulla."

presidenti ja USA kongress USA armejuhtkonnal pidevalt takistasid normaalse strateegia rakendamist ja agressiooni baasi - Põhja Vietnam - vallutamist ja seega kogu sõja võitmist.

4. Vaba maailm peab olema kommunistlikest diktatuuridest tugevam, seda eriti oma demokraatlike institutsioonide - väljaarendamisel ja tugeva majandusreformiprogrammide ulatuslikuks teostamiseks.

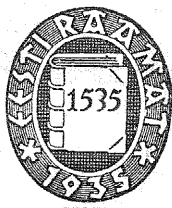
5. Euroopa, Jaapan, Lõuna-Korea, Taiwan, India ookean, Austraalia ja Üus-Meremaa on USA ja vaba maailma uus kaitselin, kus positsioon tuleb hoida resolutsioon otsustavusega ja selleks vajalikku relvastusega.

Kongressil lõpuresolutsioonides rõhutatud ka eriti Euroopa lüestatud rahvaste, ka balti riikide õigust vabadusele ja omariiklusele. Horm oma Skandinaavia raportit

esitades andis oma kõnes ka ülevaate praeguse olukorra kohta balti riikides.

Kongress võttis vastu 12 uut liikmesriiki, peamiselt Aafrikast ja Araabia piirkonnast. Lähis-Idas on 1974 loodud WACL regionaalne liit, mille sekretariaat asub Istanbulis. Selle peamiselt araabia maadest koosneva piirkondliku liidu esimehe suurem konverents toimub selle aasta sügisel Türgis. WACL 1976 kongress otsustati pidada Lõuna-Koreas Seoulis, kus jätkuvad kommunistliku agressiooni kogetakse kõige intensiivsemalt.

Kongressi raamides toimus rida vastuvõetusi ja Rio liim pakkus oleaalgatidele ohtralt võimalusi oma 6 milj. elanikuga ekspandeeruva metropoliaga tutvumiseks. Horm ja Larsson peatusi tagasilöödud mõned päevad ka Lissabonis, kust Horm edasi sõitis konverentsidele Strasbourgis ja Hamburgis. (EPL/BK)

EESTI
RAAMATUAASTA
1975